

Izveštaj sa dvodnevnog trening seminara “Uloga medija u borbi protiv trgovine ljudima na jugu Srbije i Kosovu”

SADRŽAJ

Bazične informacije o treningu	1
Struktura učesnika/ca i ostale relevantne informacije	2
Priprema treninga, ciljevi i sprovođenje	2
Evaluacija treninga	10
Unapređenje znanja učesnika/ca	11
Preporuke i sugestije dobijene na treningu	12

Bazične informacije o treningu

Dvodnevni trening seminar “Uloga medija u borbi protiv trgovine ljudima na jugu Srbije i Kosovu” sproveden je po unapred pripremljenoj metodologiji, sa ciljem unapređivanja znanja i kompetencija pripadnika/ca medija i novinara/ki sa juga Srbije i Kosova. Cilj ovog dvodnevnog treninga bio je bliže upoznavanje učesnika i učesnica sa samim fenomenom trgovine ljudima i rodno zasnovanog nasilja, relevantnim nacionalnim i međunarodnim instrumentima, razlikama između trgovine ljudima i krijumčarenja, ali i novim trendovima u ovoj oblasti, naročito kada je reč o trgovini ljudima u digitalnom okruženju. Očekivani ishod treninga bio je podizanje kapaciteta novinara/ki kada je reč o fenomenu trgovine ljudima, bolje razumevanje prikladne terminologije za izveštavanje i načina na koji se komunicira sa preživelim, ali i unapređivanje saradnje i angažovanja medija koje će doprineti podizanju svesti šire javnosti. Trening je sproveden u sklopu projekta

“Prekogranična saradnja u borbi protiv trgovine ljudima”

“Prekogranična saradnja u borbi protiv trgovine ljudima” koji sprovode Centar za mir i toleranciju i Romski centar za demokratiju.

Struktura učesnika/ca i ostale relevantne informacije

Trening je održan je u hotelu Royal Putnik u Vranju 18. i 19. avgusta 2022. godine, uz prisustvo 21 osobe, od toga 17 učesnika/ca (8 žena i 9 muškaraca), predstavnika/ca lokalnih medija sa juga Srbije i Kosova. U **Aneksu 1** ovog izveštaja nalazi se spisak svih učesnika i učesnica, sa njihovim kontakt podacima, kao i informacijama koje su medije predstavljali. Ispred UG Atina, trening seminar je vodila Marija Pantelić, projektna koordinatorica.

Treningu su prisustvovali učesnici i učesnice iz različitih medija, i to: Radio-televizija Kosova - RTK 1, RTK 2 (3), TV Herc (1), Info Vranjske (2), RTV Puls (2), TV Info Puls (2), Portal “Bujanovačke” (1), Portal Hana Press (2), Portal KTJS (1), Radio Goraždevac (1), Slobodna reč (1), i Gračanica online (1).

Priprema treninga, ciljevi i sprovođenje

Trening seminar “Uloga medija u borbi protiv trgovine ljudima na jugu Srbije i Kosovu” je sproveden prema unapred pripremljenoj agendi i metodologiji, bez značajnih odstupanja. Agenda se može naći u **Aneksu 2** ovog izveštaja. Na samom početku, predstavljen je plan sprovođenja treninga, oblasti koje će biti obrađene, kao i metode. Nakon toga je usledila sesija upoznavanja, kao i popunjavanje ulaznog testa koji je za cilj imao da mapira poznavanje fenomena trgovine ljudima ali i etičkog kodeksa novinara. Isti test rađen je i na kraju samog treninga, kako bi se uporedili nivoi znanja i razumevanja, ali i kako bi se isti koristili za dalje unapređivanje rada na metodologiji samih obuka. Rezultati oba testa mogu se naći u odeljku ovog izveštaja pod nazivom Unapređenje znanja učesnika/ca (na strani broj 10), dok se testovi nalaze u **Aneksu 3** ovog izveštaja.

Nakon uvodnog dela, trenerica Marija Pantelić ukratko je upoznala prisutne sa oblastima rada Udruženja građana “Atina” koje je već 20 godina posvećeno pružanju podrške i zaštite za žrtve trgovine ljudima i rodno zasnovanog nasilja. Poseban naglasak stavljen je na individualan pristup usmeren ka žrtvi (njenim specifičnim potrebama), na neophodnost

dobrovoljne participacije žrtava koja je presudna kako za rad tako i za uspostavljanje efektne komunikacije, ali i na značaju sveobuhvatne podrške koja podrazumeva mnogo više od zadovoljenja osnovnih potreba.

Usledila je **prva sesija prvog dana treninga**, koja je ujedno predstavljala i uvod u temu, upoznavanje novinara sa aspektima proaktivnog pristupa izveštavanju o trgovini ljudima, praćeno definicijom i najčešćim uzrocima trgovine ljudima, relevantnim međunarodnim instrumentima, nacionalnim zakonodavstvom, i ključnim izveštajima u ovoj oblasti. Učesnici/ce su, tokom ove sesije, imali prilike da se detaljno informišu o elementima samog krivičnog dela i oblicima trgovine ljudima koji se mogu sresti; predstavljen im je nacionalni mehanizam upućivanja, sa fokusom na operativnom delu kao ključnom kada je reč o akterima koji rade direktno sa žrtvama, te su imali prilike da saznaju koji su oblici eksploatacije najčešći na teritoriji Evropske Unije i država Zapadnog Balkana. Učesnici/ce su mahom postavljali pitanja o prevalenci seksualne eksploatacije o kojoj se očitito ne govori dovoljno u medijima, te mnogi nisu svesni da je i dalje najčešći oblik trgovine ljudima kako na ovim prostorima, tako i globalno.

Tokom drugog dela sesije, navedene su najčešće predrasude o trgovini ljudima, ali i naglašena sva prava koje žrtve trgovine ljudima imaju, uz poseban osvrt na ona prava koja se najčešće krše, tj. često nisu dostupna, u praksi (princip nekažnjavanja, pravo na zaštitu tokom istraga i sudskih postupaka, te pravo na obeštećenje). Trenerica je navela da je veoma važno imati na umu i da pružanje pomoći žrtvama trgovine ljudima ne sme biti uslovljeno njihovom spremnošću za saradnju sa državnim organima.

U narednom segmentu, u cilju što tačnijeg izveštavanja, predstavljene su razlike između trgovine ljudima i krijumčarenja, kako bi se napravila jasna razlika između ovih fenomena, ali i ukazalo na "sivu zonu", tj. situacije u kojima krijumčarenje može da preraste u eksploataciju. Pitanja učesnika/ca iz ovog segmenta bila su usmerena na konkretne primere iz prakse tokom rada UG "Atina" na terenu, te je trenerica takođe upoznala učesnike/ce sa primerima kada je krijumčarenje po dolasku u zemlju konačnog odredišta prerastalo u situaciju eksploatacije, odnosno konkretno u dužničko ropstvo.

Poslednji deo prve sesije bio je posvećen osvrtu na rodno zasnovano nasilje, kao važnom fenomenu koji je duboko ukorenjen u rodnoj nejednakosti, ali često i blisko povezan sa trgovinom ljudima. Trenerica je govorila o rasprostranjenosti rodno zasnovanog nasilja na globalnom nivou, oblicima, kao i najčešćim počinocima. Takođe, dotakla se i kulture poricanja i ćutanja koja najčešće prati ovaj fenomen, ali i kulture silovanja, kao zasebnog i

sveprisutnog fenomena koji normalizuje i opravdava nasilje nad ženama i devojkicama, naročito u medijima i popularnoj kulturi. Na kraju ovog dela sesije, navedene su najznačajnije konvencije i međunarodni instrumenti koji se bave rodno zasnovanim nasiljem.

Druga sesija prvog dana “Dekonstrukcija predrasuda i stereotipa” započeta je citatom “*U svetu posmatranom kroz medijski objektiv, društvene i profesionalne uloge su skoro potpuno podeljene po rodnom linijama. Kada se žene pojave – a brojne studije širom sveta dokumentuju njihovu drastično nižu zastupljenost u skoro svim vrstama medijskih sadržaja – one se obično prikazuju u kući, a retko se prikazuju kao racionalne, aktivne ili odlučne*”. U prvi mah su pojedini učesnici negirali ideju da su žene manje zastupljene u medijima, ali i da se predstavljaju na navedeni način, što je dalje izazvalo diskusiju o rodnoj ulozi žene i najčešćim reklamama koje se mogu videti, a koje prikazuju ženu upravo u kući (reklame za sredstva za čišćenje). Takođe, tokom diskusije su se učesnici dotakli i rodnih uloga, te se trenerica osvrnula na korene takvih stavova koji su opstali u društvu bez obzira na okolnosti koje su se drastično promenile, naročito poslednjih decenija, i kada se uzme u obzir znatno bolji pristup obrazovanju, zaposlenju, itd.

Drugi deo ove sesija činila je interaktivna grupna vežba. Učesnici/ce su podeljeni u dve grupe, i dobili su priču o Lejli i Muhamedu na osnovu koje je njihov zadatak bio da navedu osobine likova, koristeći isključivo informacije koje imaju na raspolaganju, kao i da osmisle na koji način bi izvestili o istoj. Druga grupa dobila je dodatni deo priče koji je služio kao objašnjenje prvog dela, dok je prva grupa imala uvid samo u prvi deo priče.

Priča o Lejli i Muhamedu

Nil je velika, dugačka reka puna krokodila. Postoji samo nekoliko mostova preko kojih se reka može preći.

Lejla živi na obali reke. Ona ima 17 godina i ludo je zaljubljena u Muhameda koji živi sa druge strane reke. Lejla je odlučila da ga poseti, i zato odlazi kod Ahmeda i moli ga da je preveze na drugu obalu. Iako Ahmed ima i vremena i čamac, on ne želi da preveze Lejlu.

Lejla ne odustaje, odlazi kod Tarika i moli ga da je on prebaci na drugu stranu reke. Tarik pristaje, ali samo pod uslovom da Lejla provede noć sa njim i da krenu rano ujutru. Lejla je toliko želela da vidi Muhameda da je pristala da provede noć sa Tarikom i u rano jutro on ju je prevezao na drugu obalu.

Lejla je jedva čekala da vidi Muhameda. Kada je konačno pronašla njegovu kuću, ispričala mu je kakve je sve poteškoće imala dok je stigla do njega. Muhamed ju je tada oterao od sebe.

Lejla je sva tužna šetala uz obalu reke, boreći se sa suzama. Tada je sreća Amira koji ju je pitao zašto plače. Lejla mu je ispričala svoju priču.

Amir je otišao kod Muhameda i bez reči ga dva puta snažno udario u lice.

Drugi deo priče

Lejla je sedamnaestogodišnja srednjoškolka, a Muhamed je njen profesor. On je srećno oženjen. Ahmed je takođe profesor u istoj školi, i Muhamedov prijatelj. Tarik je Lejlin deda koji dugo nije video svoju omiljenu unuku. Njih dvoje su proveli celu noć zajedno pijući čaj i pričajući. Amir je ubica psihopata – luda je sreća da je samo udario Muhameda u lice.

Nakon što su svi završili zadatak, dve predstavnice prve grupe su pročitale vest koju su napisale na osnovu datih informacija, nakon čega je prva grupa imala priliku da čuje ostatak priče. Predstavnik druge grupe naveo je da informacije nisu dovoljne za vest, jer su date veoma svedene činjenice koje nije moguće predstaviti na pravi način, čak i ako se uzme u obzir drugi deo priče koji donekle daje objašnjenje. Nakon toga, razvila se diskusija o likovima, njihovim postupcima, i različitim doživljajima motivisanosti i razloga za takvo postupanje.

Cilj vežbe jeste upravo prikaz uticaja stereotipa i predrasuda na doživljaj osoba i mišljenje o njihovim postupcima, naročito kada su u pitanju diskriminisane grupe, ali i potreba da se "dopune" nedostajući elementi, kako bi se stvorio privid bolje informisanosti. Ovo je naročito opasno u radu sa osobama koje su preživele eksploataciju i nasilje, jer se na osnovu nepotpunih informacija kreira stav koji im nanosi dodatnu štetu, tj. dovodi do sekundarne viktimizacije i traumatizacije. Takođe, vežba služi da pokaže učesnicima/cama da postoje situacije kada predstavnici medija na osnovu takvih nepotpunih informacija objave vest, koja može imati ozbiljan uticaj na same aktere, ali i na mišljenje javnosti koja često veoma oštro reaguje bez obzira na to što nema uvid u sve aspekte niti informacije, osim onoga što je napisano i često ima senzacionalistički prizvuk.

Poslednja sesija prvog dana bila je svojevrsni nastavak prethodne diskusije, posvećena upravo ulozi medija u kreiranju društvenih stavova i vrednosti. Izveštavanje novinara, naročito kada je reč o osetljivim temama poput trgovine ljudima, eksploatacije i nasilja može služiti za podizanje svesti šire javnosti i skretanje pažnje na problem, ali vrlo lako

može i dati iskrivljenu sliku koja je povezana sa široko rasprostranjenim „mitovima“. Ovi mitovi mogu, s jedne strane, dovesti do banalizacije, poricanja i prećutkivanja iskustava mnogih žrtava, a s druge do moralne panike oko opasnosti od, na primer, stranaca i pedofilije, kao i do rasističkih prikaza seksualnih predatora. Nažalost, česti su primeri izveštavanja o slučajevima nasilja koji se upravo senzacionalistički fokusiraju na pojedinačan slučaj nasilja ili eksploatacije, kršeći pritom etički kodeks, pravo na privatnost i poverljivost podataka, i objavljuju informacije koje “procure” iz istrage. Takvi primeri često su dovodili do identifikacije žrtava i počinitelaca, bez skretanja pažnje na zastupljenost nasilja, prevenciju, ili makar objavljivanje nadležnih institucija/organizacija kojima se građani mogu obratiti i prijaviti nasilje/trgovinu ljudima.

U nastavku sesije, predstavljena je studija slučaja UG “Atina” pod nazivom “Čovečanstvo duguje deci najbolje što ima”, koja predstavlja presek stanja u praksi u kojem se ponavljaju štetne radnje poput curenja informacija iz nadležnih institucija, kao i objavljivanja identiteta maloletne žrtve trgovine ljudima i detalja njenog seksualnog zlostavljanja u široj javnosti kroz medije. Nepoštovanje prava na očuvanje integriteta ličnosti deteta, ugleda, dostojanstva, prava i najboljeg interesa deteta žrtve, zaštite od nasilja, kao i od sekundarne viktimizacije, upravo su primeri negativne uloge koju mediji mogu imati pri izveštavanju o ovako osetljivim temama. Na primeru ove studije slučaja, ali i načina na koji je tekla istraga i izveštavanje o istom, učesnici/ce treninga su imali priliku da uoče sve propuste u radu, kao i način na koji su objavljene informacije dovele do identifikacije i nanele dodatnu štetu devojčici, ali su i stekli uvid u sve one informacije koje treba izbegavati pri izveštavanju.

Pitanja učesnika/ca mahom su se ticala koraka koje novinari/ke, ali i ostali akteri koji se bave ovom temom, mogu preduzeti kako bi se slične situacije prevenirale u budućnosti. Trenerica je navela značaj istraživačkih/informativnih tekstova o samom fenomenu, koji nisu fokusirani na pojedinačne slučajeve, kao načina da se novinari/ke uključe u prevenciju, ali i podižu svest javnosti. Takođe, naglašena je potreba da se na kraju svakog teksta koji se bavi temom eksploatacije/nasilja objave nadležne institucije i kontakti na koje građani mogu prijaviti potencijalne slučajeve. Pored toga, učesnicima/cama je skrenuta pažnja i na komentare na portalima i društvenim mrežama koji su često veoma oštri, i dodatno viktimizuju žrtve, ali i normalizuju nasilje, a koje je poželjno isključiti kako bi se sprečila dodatna šteta. Nažalost, ono što se pojavi na internetu ostaje zauvek na internetu, te je u tom smislu važno voditi računa o sprečavanju dalje traumatizacije i povrede prava žrtava, koliko god je to u njihovoj moći.

Prva sesija drugog dana treninga bavila se razumevanjem nasilja i zlostavljanja u digitalnom okruženju. Učesnicima/cama su na samom početku predstavljene definicije digitalnog sadržaja, digitalnog okruženja, ali i digitalnih zloupotreba, kako bi razumeli važnost upotrebe ovih termina u odnosu na uži pojam onlajn/internet nasilja. Takođe, trenerica je predstavila i objasnila sve najčešće oblike digitalnih zloupotreba poslednjih godina, kako bi učesnici/ce mogli lakše da razlikuju ove pojmove i koriste poželjnu terminologiju pri izveštavanju. Navedeni su i neki od najpoznatijih primera na ovim prostorima, poput Telegram grupa, Pornhub-a, ali i akcije Armagedon koja traje već 12 godina. Tokom ovog segmenta, fokus je bio upravo na ulozi novinara/ki u prevenciji i edukaciji javnosti, ali i u otkrivanju i prijavljivanju sličnih slučajeva zloupotreba.

Nasilje u digitalnom prostoru, nažalost, predstavlja samo još jednu manifestaciju čitavog spektra seksualnog nasilja koji postoji u našem društvu i njegov je logičan nastavak. Informacione i komunikacione tehnologije su prosto obezbedile nove alate za vršenje nasilja i nanošenje ozbiljne štete, naročito ženama i devojčicama. Ova forma nasilja je utoliko problematičnija jer mnogi i dalje odbijaju da sagledaju moć i štetu koju nanosi zbog izostanka fizičkog aspekta. Takav stav, da je internet „paralelni život“ koji nema dodirnih tačaka sa fizičkim svetom umanjuje i značaj interneta kao javnog prostora, koji se često prelijeva u fizički. Međutim, okriviti internet za nasilje znači skinuti krivicu sa počinitelja, a jasna je tendencija da se fraza „to je samo internet“ koristi jednako kao i „to je privatna stvar“ kada je reč o nasilju u porodici.

Trenerica je podelila i izjavu žene čiji je bivši partner objavio njen privatni snimak eksplicitne prirode bez saglasnosti, a koja je opisala je svoje iskustvo rečima: „Virtuelno su me silovali milioni ljudi širom sveta. Moj snimak našao se na 45 sajtova. Snimak su čuvali, delili, komentarisali, lajkovali... Taj čovek može da radi šta god želi sa mojim snimkom, može čak i da zarađuje na njemu bez ikakvih posledica, a moj život je uništen.“

U drugom delu ove sesije, predstavljeno je istraživanje UG “Atina” iz 2020. godine pod nazivom “Iza ekrana: Analiza zloupotreba žrtava trgovine ljudima u digitalnom okruženju”, a koja obuhvata iskustva 178 devojaka i žena koje su u periodu od 2015. do 2020. godine koristile “Atinine” programe podrške i zaštite. Rezultati ove analize pokazuju da je 42% ispitanica preživelo neki oblik digitalnog nasilja (sajberproganjanje, osvetničko objavljivanje eksplicitnog sadržaja, impersonacija), kod 31% njih digitalno nasilje bilo direktno povezano sa situacijom trgovine ljudima, kako u svrhu vrbovanja tako i u svrhu eksploatacije. Pored toga, 65% ispitanica bilo je izloženo i digitalnim pretnjama koje su najčešće za cilj imale zastrašivanje u svrhu promene ili povlačenja iskaza ili izjave žrtve u

krivično-pravnom postupku. Takođe, skrenuta je pažnja na kontekst u kojem žrtve trgovine ljudima žive i nakon izlaska iz situacije trgovine ljudima, pa čak i godinama nakon donošenja sudskih presuda, a to je strah od korišćenja digitalnih medija; od otvaranja profila na društvenim mrežama s punim imenom i prezimenom, postavljanja fotografija ili video- zapisa koji otkrivaju mesto stanovanja ili slično, od postavljanja fotografija sa bliskim ljudima, kako ih na taj način ne bi ugrozili od eventualne osvete trafikera, slikanja na javnim mestima, događajima; javljanje na nepoznate brojeve telefona i slično.

Na samom kraju ove sesije, dat je osvrt na sajbertrafiking, koji uključuje prenos seksualne eksploatacije uživo. Ovaj vid zloupotrebe razlikuje se od drugih tipova trgovine ljudima po tome što trgovci ljudima povezuju realni i digitalni prostor, zlostavljajući u oba prostora žrtve, koje su prisiljene da vrše seksualne radnje na sebi ili na drugim ljudima, nalazeći se u seksualnom ropstvu. Još jedan oblik ove zloupotrebe jeste silovanje pred kamerama koje često čini trgovac ljudima ili druga osoba koja je trgovcu dala novac za to. Ova vrsta trgovine ljudima može se dešavati u realnom vremenu ili može biti snimljena i postavljena na internet kao vrsta pornografskog sadržaja. U Srbiji su već zabeleženi slični slučajevi u kojima se kroz „sajberjzabine” prenose scene seksualnog zlostavljanja deteta, uživo i uz novčanu nadoknadu.

Učesnici/ce su se, osvrnuli na predstavljene podatke, te postavljali pitanja o načinu na koji ovaj oblik trgovine opstaje i cveta bez obzira na napore da se zaustavi. Takođe, iznosili su primere digitalnog zlostavljanja, koji nisu doveli do željenih reakcija, već je rečeno da “osoba nije fizički ugrožena, pa nema ni osnova za dalje postupanje”. To je dalje navelo učesnike/ce na diskusiju o načinu na koji treba da se odredi životna ugroženost, odnosno proceni da li će digitalno nasilje preći u fizički prostor, i kako će se dalje razvijati. Zaključak je da postoji potreba za većim informisanjem javnosti o ovom fenomenu, ali i za daljom edukacijom svih aktera koji mogu doći i dolaze u kontakt sa žrtvama, kako bi bili senzibilisani ali i reagovali ažurnije u slučajevima digitalnog nasilja. Sesija je zatvorena navodom da se internet mora posmatrati jednako značajnim kao i fizički prostor, naročito zbog vremena koje većina provodi onlajn, ali i zbog uticaja koji digitalne zloupotrebe mogu imati po život, zdravlje, i blagostanje osobe koja trpi nasilje.

Druga sesija drugog dana, i ujedno poslednja sesija treninga, bila je “Komunikacija sa preživelim, i poželjna terminologija za izveštavanje” i dala je učesnicima/cama bliži uvid u pristup osobama koje su preživele trgovinu ljudima/eksploataciju, ali i novu perspektivu kada je reč o izveštavanju o ovim temama. Trenerica je započela sesiju predstavljanjem

pristupa usmerenog na preživelu, koji je zasnovan na principima poverljivosti, poštovanja, nediskriminacije, sigurnosti i bezbednosti, a koji pomaže da se stvori podržavajuća atmosfera. Učesnicima/cama je skrenuta pažnja i na sam cilj intervjua, ali i razloge za razgovor koji moraju biti iskreni, i uvažavati iskustvo žrtve. Ponovo je naglašena važnost poštovanja privatnosti podataka, ali i pomenut etički kodeks koji zabranjuje prenošenje informacija koje su procurele iz istrage a koji se često krši u praksi. U nastavku su navedene karakteristike komunikacije sa žrtvom, odnosno razlozi iz kojih često nema jasna sećanja na traumatične događaje, i može delovati kao da ne govori istinu ukoliko se to ne stavi u kontekst reakcije na preživljenu eksploataciju/nasilje. Trenerica je takođe naglasila načine na koje se (čak i nesvesno) često žrtva krivi za doživljeno nasilje, te razloge iz kojih ne treba da se pominje etnička pripadnost niti da se nasilje stavlja u kontekst nečije kulture. Objasnjeni su i razlozi iz kojih je bitan adekvatan izbor fotografije/ilustracije koja prati tekst, jer najčešći simboli koji se koriste pri izveštavanju o trgovini ljudima (lanci, konopci, vezane ruke/noge, rešetke) daju pogrešnu ideju o iskustvima žrtava i dodatno utiču na kreiranje štetnih predrasuda i stereotipa.

U drugom delu sesije, fokus je bio na preporukama za senzibilisano i prikladno izveštavanje. Pre svega, bilo je reči o korišćenju adekvatne terminologije, ali i značaju koji svaka vest o ovoj temi ima na kreiranje mišljenja javnosti. Trenerica je skrenula pažnju na to da se često u medijskim objavama umanjuje ishod nasilja i podstiče jezik koji okrivljuje žrtve, te da je važno imati na umu da je isključiva odgovornost za eksploataciju/nasilje na počiniocu, te da se mora povesti računa kada se, na primer, citiraju komšije ili prijatelji koji kažu "bio je tako divan, bio je sjajan otac" nakon što je ubio svoju ženu i decu. To jeste štetan narativ gde se osoba ne smatra odgovornom za svoje postupke, već se traži razlog iz kog se tako neočekivan čin dogodio. U tom kontekstu, važno je i da novinari/ke podstiču glas žrtve, te da ne pružaju prostor počiniocu jer se time normalizuje njegovo ponašanje, i navodi na zaključak da su njegovi postupci opravdani i prihvatljivi. Po rečima učesnika/ca, jedna od najznačajnijih preporuka bila je ideja da treba da razmišljaju da njihove tekstove čitaju žrtve, te da je važno da shvate značaj samog tona vesti. Takođe, trenerica je naglasila da tekstove čitaju i žene koje nisu prijavile da trpe eksploataciju/nasilje, i da često upravo od načina na koji se izveštava zavisi da li će se odlučiti na taj korak.

Naredni deo sesije bio je posvećen upravo komentarima na portalima i društvenim mrežama, uz prikaz nekoliko primera koji su izuzetno osuđujući i negativni po žrtvu, a često se mogu videti kao reakcija na ovu temu. Ako se na priče o nasilju/eksploataciji ostavljaju komentari koji ženu nazivaju "lažljivicom" ili "željnom pažnje", te direktno podržavaju

nasilje, to sprečava druge da istupe jer misle da im niko neće verovati i da nema nikakvog smisla da se izlažu još većoj traumatizaciji i reviktimizaciji.

Učesnici/ce su pomenuli i skorije priče o nasilju koje su prijavile javne ličnosti, a na kojima su analizirali razloge iz kojih su različiti pristupi samim pričama dali i drastično različite rezultate kada je u pitanju mišljenje javnosti. Takođe, analizirali su ponašanje počinioca, odnosno uticaj koji prostor dat potencijalnom počiniocu ima na kreiranje stavova, što je veoma značajno za njihov dalji rad, ali i odličan prikaz usvojenog znanja.

Trening je zatvoren zaključcima o značaju saradnje civilnog sektora i novinara, kada je reč o podizanju svesti i daljem radu na predstavljanju sličnih tema, ali i o organizovanju regionalne mreže koja bi imala za cilj povezivanje svih uključenih aktera, kako bi se ove teme pokrivala na adekvatan i poželjan način, oslanjajući se na resurse koji postoje na nacionalnom ali i lokalnom nivou.

Evaluacija treninga

Evaluacija se sastojala od osam pitanja, i to: kako bi učesnici/ce ocenili organizaciju obuke, u kojoj meri je obuka ispunila njihova očekivanja, kako ocenjuju kompetencije i način rada trenerice, u kojoj meri su unapredili svoja znanja vezana za temu obuke, te da li su znanja i veštine koje su stekli na ovoj obuci primenjivi u njihovom praktičnom radu. Rezultati evaluacija ukazuju na visoko zadovoljstvo učesnika/ca informacijama i znanjem stečenim u okviru ovog treninga, kao i na relevantnost prezentovanog materijala u praksi.

Evaluacija treninga

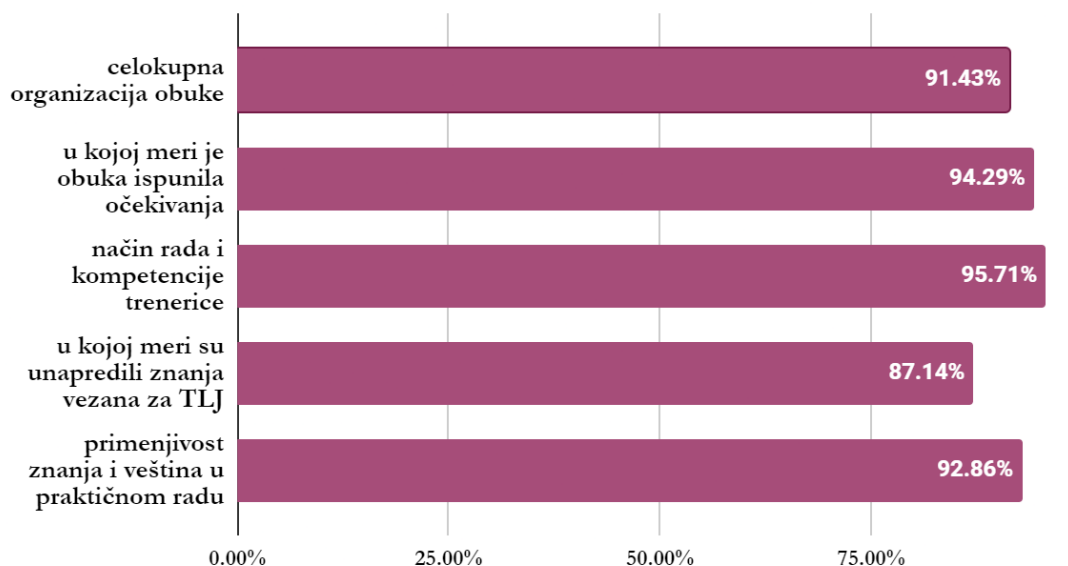

Tabela 1 Rezultati evaluacije treninga

Unapređenje znanja učesnika/ca

Ulazni/izlazni test sastojao se od deset osnovnih pitanja, koja su imala za cilj da ukažu na nivo znanja učesnika/ca pre treninga, ali i da pokažu koliko je njihovo znanje unapređeno tokom obuke. Pitanja na testu odnosila su se na sam fenomen trgovine ljudima, ali su obuhvatala i neke od najčešćih predrasuda koje se sreću u radu. Takođe je jedno od pitanja na testu bilo da li je osnovni zadatak novinara da informišu javnost, bez obzira na to da li će to dovesti do narušavanja privatnosti onih o kojima se izveštava.

Izlazni testovi pokazuju značajno unapređenje znanja svih učesnika/ca od 14,37%, naročito kod odgovora koji su se pokazali kao izazovni na ulaznom testu, a koji se tiču kažnjavanja žrtava za nezakonite aktivnosti preduzete tokom eksploatacije, razliku između trgovine ljudima i krijumčarenja, kao i pitanje da li je u interesu javnosti da se objavi detaljan opis seksualnog zlostavljanja žrtve.

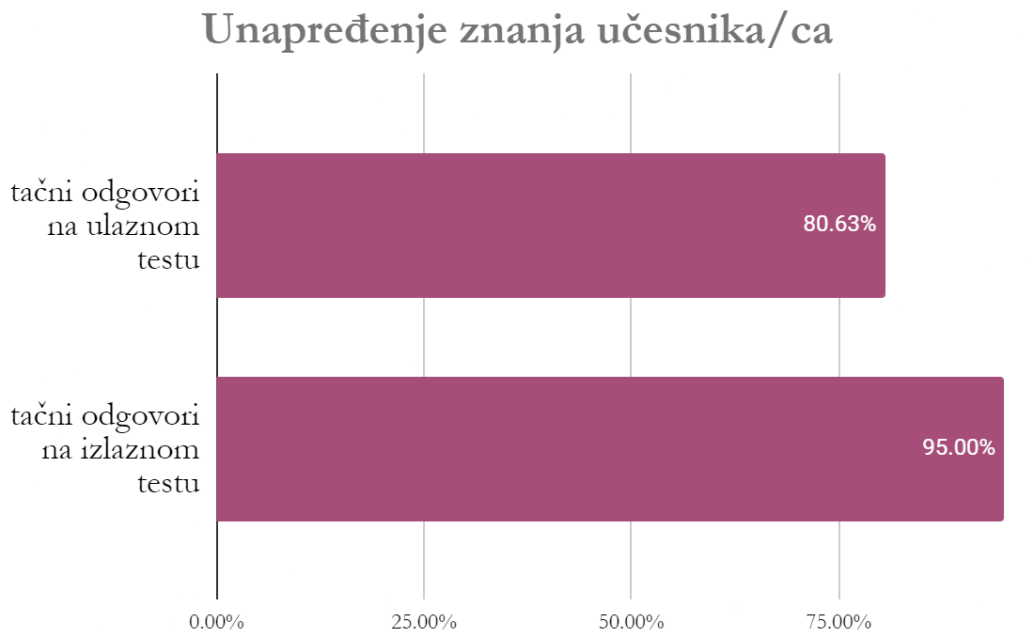

Tabela 2 Unapređenje znanja učesnika/ca treninga

Preporuke i sugestije dobijene na treningu

- Mogućnost umrežavanja svih medija u borbi protiv trgovine ljudima;
- Poseban osvrt na radnu i seksualnu eksploataciju;
- Kako pronaći dobru i ozbiljnu priču;
- Doprinos civilnog društva i saradnja NVO i medija;
- Značaj razmene informacija sa kolegama novinarima;
- Do sad se nisam bavila temama o trgovini ljudima i krijumčarenju, ali sam zainteresovana da pišem o tome;

- Sa ove obuke ću podeliti načine na koje možemo izveštavati o trgovini ljudima i navedene podatke koje možemo koristiti;
- Istraživanje o seksualnoj eksploataciji; podrška za žrtve od strane društva.